

est vitare. Ergo etiam nullus meretur, vel laudatur de hoc quod dimittere non potest. Si ergo Christus non potuit peccare, non est laudandus de hoc quod non peccavit.

4. Præterea. Philosophus dicit in IV. Topic. cap. 111. quod Deus, & studiosus potest prava agere. Sed in Christo non invenitur aliquid quare non potuerit peccare, nisi quia Deus est, & quia bonus perfecte fuit. Ergo potuit peccare.

5. Præterea. Joann. VIII. 55. dicitur à Christo: Si dixerò, quia non novi eum, ero similis vobis mendax. Sed potuit illa verba dicere sine additione, sicut dixit cum additione. Ergo potuit mentiri: ergo & peccare.

Sed contra. Hebr. 11. 9. Eum qui (1) paullo minus quam Angeli minoratus est, videmus Jesum... gloria, & honore coronatum: dicit Glossa: (b) Quia natura humanae mentis, quam Deus assumpsit, & quæ nullo modo peccato depravari potuit, solus Deus major est. Sed quicumque potest peccare, mens ejus potest peccato depravari. Ergo Christus non potuit peccare.

Præterea. Hæc est perfectio naturæ glorificatæ ut jam peccare non possit. Sed Christus ab instanti suæ conceptionis fuit verus comprehensor. Ergo nunquam peccare potuit.

Præterea. Quidquid fecit ille homo, potest dici Deum fecisse. Si ergo ille homo peccasset, sequeretur quod Deus peccasset, quod est impossibile. Ergo & primum.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod simpliciter loquendo, Christus nullo modo peccare potuit: unde Damascenus dicit in III. Lib. cap. VII. quod impeccabilis est (2) Dominus Jesus. Potest enim considerari ut viator, vel ut comprehensor, & ut Deus. Ut viator quidem, dux videtur esse, dirigens nos secundum viam rectam. In quolibet autem genere oportet primum regulans torqueri non posse: quia alias esset error in omnibus quæ ad ipsum regulantur: & ideo ipse Christus tantam (3) gloriæ plenitudinem habuit, ut etiam in quantum viator peccare non posset: unde etiam & illi qui proximi sibi fuerunt, confirmati sunt, ut Apostoli etiam viatores existentes, mortaliter peccare non potuerint, quamvis potuerint peccare venialiter. Secundum vero quod fuit comprehensor, mens ejus totaliter est conjuncta fini, ut agere non posset nisi secundum ordinem ad finem, sicut in II. Lib. dist. VII. de Angelis confirmatis dictum est. Secundum autem quod fuit Deus, & anima ejus, & corpus fuerunt quasi organum Deitatis, secundum quod, ut dicit Damascenus, Lib. III. de Fide cap. XVII. Deitas regebat animam, & anima corpus: unde non poterat peccatum attingere ad ejus animam, sicut nec Deus potest peccare. Tamen sub conditione potest concedi quod peccare potuit, scilicet si voluisset; quamvis hoc antecedens sit impossibile, quia ad veritatem conditionalis non requiritur neque veritas antecedentis, neque consequentis, sed necessaria habitudo unius ad alterum.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Deus

(1) Vulgata: Eum autem qui modico quam Angeli etc. (2) Al. Deus. (3) Forte gratiæ.

Ex EDIT. P. NICOL. (b) Non moderna, sed vetus manuscriptorum, quam solum vidit S. Thom. Etsi vero nullius nomen præfert, ex Augustino tamen desumpta est Lib. III. contra Maximinum cap. xxv. & ex eodem Beda refert. (c) Sic enim Dialogo qui de libero arbitrio inscribitur cap. 1. circa med. & in fine, ubi concludit: Potestas ergo peccandi quæ addita voluntati minuit ejus libertatem, nec libertas est, nec pars libertatis.

non potuit descendere ad hoc quod peccaret, & ideo Christus nunquam peccavit; ita etiam non potuit descendere ad hoc quod peccare posset, & ideo etiam Christus nunquam peccare potuit: & etiam si Deus ad hoc descendere potuisset, non tamen conveniebat: quia hoc magis impediēbat finem incarnationis, secundum quam est dux, & rex nostrorum operum, quam juvaret.

Ad secundum dicendum, quod aliquid potest pertinere ad laudem inferioris quod attributum superiori magis est in vituperium, ut dicit Dionysius IV. cap. de div. Nom. sicut furibundum laudabile est in cane, sed vituperabile in homine. Unde etiam Philosophus dicit in X. Ethic. cap. x. quod laudes hominum translatae in deos, derisiones videntur. Tamen hoc quod posse peccare pertinet ad laudem, est per accidens, in quantum ostendit, opus quod laudatur, ex necessitate factum non esse. Sed quamvis removeatur à Christo potentia peccandi, non tamen ponitur coactio, quæ voluntario contrariatur, & laudis rationem tollit.

Ad tertium dicendum, quod impotentia coactionis, quæ opponitur voluntario, tollit rationem meriti, & demeriti; non impotentia quæ est ex perfectione in bonitate, vel malitia: quia hoc voluntarium non tollit; sed ponit voluntatem confirmatam ad unum.

Ad quartum dicendum, quod, sicut dicit Rabbi Moyses in Lib. perplexorum verbum Philosophi intelligendum est cum conditione, quia scilicet posset, si veller.

Ad quintum dicendum, quod Christus potuisset, si voluisset illa verba exprimere; sed velle non potuit.

ARTICULUS II.

Utrum Christus habuit potentiam peccandi.

1. AD secundum sic proceditur. Videtur quod Christus non habuit potentiam peccandi. Secundum enim quamlibet potentiam est aliquis potens. Sed Christus non potuit peccare. Ergo non habuit peccandi potentiam.

2. Præterea. Potentia peccandi, secundum Anselmum, (c) non est libertas arbitrii, nec pars libertatis, sed diminuit libertatem. Sed in Christo libertas non fuit diminuta. Ergo ipse non habuit potentiam peccandi.

3. Præterea. Potentia peccandi est radix peccati, & principium. Sed in Christo non fuit aliquod principium, & radix peccati. Ergo ipse non habuit potentiam peccandi.

4. Præterea. Christus, etiam secundum quod homo, fuit maxime Deo similis. Sed Deus non potest peccare, nec potentiam peccandi habet. Ergo nec Christus secundum quod homo.

5. Sed contra. Philosophus dicit IV. Topic. cap. XII. quod potestates pravorum sunt eligendæ. Sed omnia bona hominum Christus habuit. Ergo & potentiam peccandi.

6. Præterea. Sicut dicit Damascenus de Fid. Lib. III. cap. VI. Filius Dei assumpsit quidquid in nostra natura plantavit. Plantavit autem in ea potentiam

potentialitatem materiæ tollentis, ut patet in caelo.

QUÆSTIO III.

Deinde quaeritur de congruitate quantum ad sexum: & circa hoc quaeruntur duo.

Primo. In quo sexu humanam naturam assumere debuit.

Secundo. De quo sexu, utrum scilicet de viro, vel de muliere.

ARTICULUS I.

Utrum Christus debuit aliquem sexum accipere.

1. AD primum sic proceditur. Videtur quod non debuerit aliquem sexum accipere. Quia ipsum corpus Christi verum præsignat corpus mysticum. Sed in corpore mystico, quod est Ecclesia, non est differentia sexuum: quia, sicut dicit Apostolus Galat. III. 28. In Christo non est masculus, neque femina. Ergo nec ipse sexum assumere debuit.

2. Præterea. Sexus ordinatur ad generationem carnalem. Sed Christus non venerat ut esset principium humani generis per generationem carnalem, sed spiritualement. Ergo sexum sumere non debuit.

3. Præterea. Spiritus creatus indifferenter se habet ad utrumque sexum. Sed plus distat spiritus increatus à differentia sexuum, quam spiritus creatus. Ergo ipse Deus se habet indifferenter ad utrumque sexum. Ergo vel utrumque assumere debuit, vel neutrum.

Sed contra. Christus debuit fratribus assimilari quantum ad naturalia, ut dicitur Hebr. 11. Sed sexus est de naturalibus hominis. Ergo debuit sexum assumere.

Præterea. Quod est inassumptibile, est incurabile, ut dicit Damascenus, Lib. III. de Fide cap. VI. Sed sexus præcipue curatione indigebat, in quo maxime peccatum originale regnat. Ergo debuit assumere sexum.

QUÆSTIUNCULA II.

1. Ulterius. Videtur quod debuit assumere masculinum. Reparatio enim responderet ruinæ. Sed prima ruina fuit per feminam. Ergo & principium reparationis debuit esse per feminam. Hoc autem est Christus. Ergo &c.

2. Præterea. Christus assumpsit defectus naturæ nostræ. Sed fragilitas sexus feminei est quidam defectus. Ergo debuit ipsum assumere.

3. Præterea. Dicitur in quodam sermone de virginibus: (a) Quanto infirmius vasculum quod reportat ab hoste triumphum, tanto magis Deus laudatur. Sed in victoria Christi est Deus maxime laudandus. Ergo decuit quod sexum infirmiore, scilicet femininum assumeret.

Sed contra. Christus fuit caput Ecclesiæ. Sed mulier non est caput viri, sed est converso, secundum Apostolum. Ergo non debuit esse mulier.

Præterea. Christus, ut esset Doctor Ecclesiæ, promittitur Joel. 11. Sed mulieri non convenit docere

tiam peccandi: quia potentia peccandi à Deo est, quamvis voluntas peccandi non sit ab eo. Ergo potentiam peccandi habuit.

7. Præterea. Potentia peccandi est potentia qua peccatur. Hoc autem est liberum arbitrium, cum igitur Christus habuerit liberum arbitrium, secundum quod homo, ut dicit Damascenus Lib. III. de Fide cap. XVIII. oportet quod habuerit potentiam peccandi.

8. Præterea. Anima Christi creatura est. Sed secundum Damascenum, Lib. II. cap. 1. (1) omnis creatura vertibilis est vel secundum electionem, vel secundum substantiam. Ergo anima Christi vertibilis est secundum electionem, cum vim electivam habeat. Sed vertibilitas electionis est potentia peccandi. Ergo Christus habuit potentiam peccandi.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod actus se habet ad potentiam dupliciter: quia actus egreditur à potentia, & iterum per actus specificatur potentia: & ideo cum dicitur potentia aliquid agendi, ut potentia videndi, dupliciter potest intelligi: quia potest designari vel ordo potentia ad actum, secundum quod actus sumitur ut effectus potentia: vel designatur potentia ipsa specificata per actum, secundum quod actus sumitur loco differentia specificæ ipsius potentia. Et primo modo non potest dici, quod ille qui habet visum impeditum, habeat potentiam videndi, sicut non potest dici, quod possit videre. Secundo modo potest dici, quod habeat potentiam videndi, sicut quod habeat potentiam visivam. Hæc autem distinctio, ut ex dictis patet, habet locum in illis actibus quibus specificantur potentia. Hujusmodi autem sunt actus ad quos potentia ordinantur. Sed liberum arbitrium non ordinatur ad peccatum, immo peccatum incidit ex defectu ejus, unde peccare non specificat potentiam liberi arbitrii: & ideo cum dicitur, quod aliquis habet potentiam peccandi, non intelligitur quod habeat liberum arbitrium, sed quod habeat ipsum ordinatum ad peccandum, ita ut peccare possit: & ideo sicut de Christo non dicitur, quod possit peccare, ita nec quod habeat potentiam peccandi, proprie loquendo, & secundum se; sed potest concedi sub hoc sensu, ut dicatur habere potentiam peccandi, quia habet potentiam quæ in aliis est potentia peccandi.

Et hoc modo sustinendo, facile responderetur ad primas quatuor rationes.

Ad quintum dicendum, quod potestates multorum sunt eligendæ per accidens, non quia sunt multorum, sed quia eadem sunt ad bona; magis autem essent eligendæ, si essent bonorum tantum.

Ad sextum dicendum, quod potentia peccandi, in quantum peccandi, non est à Deo, ut in II. Lib. dist. ultima dictum est; sed quantum ad subjectum potentia tantum.

Ad septimum dicendum, quod liberum arbitrium, ut ex dictis patet, non potest dici simpliciter potentia peccandi, nisi in his qui peccare possunt.

Ad octavum dicendum, quod illa vertibilitas in Christo perficitur per gratiæ plenitudinem; sicut & potentia materiæ terminatur per actum formæ totam

(1) Al. anima creatura.

Ex EDIT. P. NICOL. (a) Cujusnam porro, vel quo loco? Nullibi occurrere potuit; sed simile aliquid indicatur à Chrisostomo inter sermones de diversis, nempe serm. LXVII. qui de Sancta Droside inscribitur, Tom. V. Græcolat. ubi dicitur, quod quanto infirmius est vas, tanto major est gratia, tanto illustrius trophæum, tanto micantior & insignior victoria.

re in Ecclesia, ut patet I. Corinth. xiv. Ergo Christus non debuit sexum femineum assumere.

SOLUTIO I.

Respondeo ad primam quæstionem, quod Christus venit ad reparandam humanam naturam, quam per assumptionem reparavit: & ideo oportuit quod quidquid per se consequitur ad humanam naturam, assumeret, scilicet omnes proprietates, & partes humanæ naturæ, inter quas est etiam sexus: & ideo decuit quod sexum assumeret.

Ad primum ergo dicendum, quod in corpore mystico dicitur non esse masculus, aut femina, non quia non sit differentia sexuum, sed quia indifferenter se habet uterque sexus ad ipsum corpus mysticum: quia corpus mysticum non est una persona, sicut est ipse Christus: unde in eo non potuit esse uterque sexus, quia hoc esset monstruosum, & innaturale.

Ad secundum dicendum, quod non assumpsit sexum ad usum, sed ad perfectionem naturæ; sicut etiam erit in sanctis post resurrectionem, quando neque nubent, neque nubentur.

Ad tertium dicendum, quod æqualiter se habet quantum ad potentiam, sed non quantum ad congruentiam.

SOLUTIO II.

Ad secundam quæstionem dicendum, quod non loquimur hic de potentia Dei: quia ipse potuit assumere quale corpus voluit. De congruitate autem loquendo, quia Christus venit ut doctor, & rector, & propugnator humani generis, quæ mulieri non competunt; ideo nec competens fuit quod sexum femineum assumeret.

Ad primum ergo dicendum, quod reparatio debet respondere ruinæ per oppositum: unde sicut principium perdicionis fuit natura fragilior, ita principium reparacionis debet esse natura fortior; sicut sanatio in corpore hominis est per virtutem cordis, quod habet fortiorem sanitatem. Vel dicendum, quod per mulierem non intravit in mundum peccatum originale, sed per virum, sicut in Lib. II. dictum est, quamvis à muliere initium habuit peccatum: ita etiam per virum habuit perfici opus salutis nostræ, quod aliquo modo initiatum est per mulierem, scilicet beatam Virginem.

Ad secundum dicendum, quod Christus non assumpsit omnes defectus, sed illos qui conveniebant ad finem assumptionis, scilicet ad opus redemptionis, ut infra dicitur.

Ad tertium dicendum, quod laus Dei non tantum est ex infirmitate victoris, sed etiam ex magnitudine victoriæ, & congruentia pugnæ, secundum quæ in victoria Christi Deus maxime laudatur.

ARTICULUS II.

Utrum debuerit carnem assumere ab utroque sexu.

1. **A**D secundum sic proceditur. Videtur quod debuit ab utroque sexu carnem assumere. Quia ut dicit Apostolus Hebr. 11. 17. *Debuit per omnia fratribus assimilari, & præcipue in naturalibus.* Sed naturaliter alii homines generantur ab utroque sexu. Ergo & Christus ab utroque sexu carnem assumere debuit.

2. **P**ræterea. Illa solum videntur in humana natu-

DISTINCTIO XII.

ra Christo repugnare quæ ad peccatum pertinent. Sed commixtio sexuum potest esse sine omni peccato, & sine omni corruptela, cum in paradiso ante peccatum fuisset, secundum Augustinum. Ergo debuit per commixtionem sexuum carnem assumere.

3. **P**ræterea. Christus præcipue venit ad tollendum originale peccatum. Sed per commixtionem sexuum traducitur originale. Ergo debuit per commixtionem sexuum carnem assumere.

Sed contra. Anselmus dicit, de concept. Virg. cap. xviii. quod decuit ut mater Christi ea puritate niteret qua major sub Deo non potest intelligi. Sed maxima puritas est virginalis. Ergo de virgine nasci debuit, & ita non per commixtionem sexuum.

Præterea. Sequeretur quod Christus haberet duos patres, quod nusquam invenitur.

QUÆSTIUNCULA II.

1. **U**lterius. Videtur quod debuit assumere corpus de viro tantum. Quia reparatio debet respondere conditioni. Sed in conditione humani generis est aliquid formatum ex viro tantum. Ergo & sic debuit esse in reparacione.

2. **P**ræterea. Generans est simile generato. Sed Christus debuit esse masculini sexus. Ergo de masculino debuit ejus corpus assumi.

Sed contra. Christus venit utrumque sexum salvare. Sed ipse fuit vir. Ergo debuit ex muliere carnem assumere.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam quæstionem, quod nullo modo congruebat quod per commixtionem sexuum carnem assumeret. Primo propter dignitatem matris, ut purissima esset, & ita virgo. Secundo propter dignitatem Patris, ut non esset alius pater sui Filii. Tertio propter dignitatem concepti: quia non decuit ut illa caro formaretur nisi à Spiritu Sancto. Quarto propter unitatem personæ, ad quam caro illa assumpta est. Unde decuit ut sicut per virtutem infinitam assumpta est, ita per virtutem infinitam formaretur. Hoc autem esse non potuisset, si per commixtionem sexus concepta fuisset: quia vel semen viri fuisset ibi pro nihilo, vel fuisset agens in conceptione.

Ad primum ergo dicendum, quod debuit fratribus assimilari in his quæ non derogant dignitati ejus, vel perfectioni naturæ assumptæ, vel quæ faciunt ad opus redemptionis. Sed hoc non est hujusmodi.

Ad secundum dicendum, quod commixtio sexuum, quamvis possit fieri sine peccato, tamen non potest esse in statu naturæ corruptæ sine vitiosa libidine, quæ est principium peccati. Christus autem non venerat reparare naturam tunc quantum ad actum naturæ, quia hoc erit in resurrectione gloriosa, sed quantum ad actum personæ.

Ad tertium dicendum, quod sicut Christus per suam innocentiam culpam nostram abstulit; ita purissimum oportuit esse ejus conceptum qui conceptionis vitium tollere venerat.

SOLUTIO III.

Ad secundam quæstionem dicendum, quod decuit ut de muliere carnem assumeret. Primo ut uterque sexus glorificaretur Christi incarnatione, ut in objectione tactum est. Secundo ad completionem universi; quia generatio viri de muliere tantum nusquam

QUÆSTIO III.

EXPOSITIO TEXTUS.

quam fuerat; sed mulieris de viro fuerat, scilicet in Eva; & viri de utroque, sicut in Abel, & aliis; & viri de neutro, sicut in Adam. Tertio ut naturalem habitudinem haberet ad genus humanum: si enim ex viro fuisset non per actionem viri, non esset filius ejus, nec naturalis nepos Abraham; sicut est naturalis filius Virginis ex hoc solo quod carnem ab ea sumpsit.

Ad primum ergo dicendum, quod non oportet quod per omnia reparatio, similis sit conditioni, sed quantum atinet ad finem reparacionis.

Ad secundum dicendum, quod non oportet quod in sexu generans assimiletur genito, sed in natura speciei.

HIC distinctione opus est. Hoc non dicit Magister, quin locutio sit simpliciter falsa; sed ut ostendat quantum potest habere de veritate.

An de ea secundum quod potuit esse, & non unita Verbo. Patet quod hoc quod potuit esse aliter, non mutat aliquid de veritate ejus quod est: nec ista consideratio humanæ naturæ, ut non unita, est in re, sed in intellectu tantum.

Quidam arbitrantur eum potuisse assumere hominem in femineo sexu. Hoc dicit sub dubitatione propter inconueniens ad quod tertia opinio ducebat, ut supra dist. viii. habitum est. Et tamen simpliciter concedendum est, quod potuit assumere sexum femineum de potentia absoluta loquendo; quamvis non fuisset ita congruum.

DISTINCTIO XIII.

Si Christus secundum naturam hominis in sapientia, & gratia proficere potuit, vel profecit.

Præterea sciendum est, Christum, secundum hominem, ab ipsa conceptione, gratiæ plenitudinem recepisse, cui Spiritus datus est non ad mensuram, Joannes 111. & in quo plenitudo Divinitatis habitat corporaliter, Colos. 11. Ita vero habitat, ut ait Augustinus, epist. lvii. ad Dardanum, quod omni gratia plenus est. Non ita habitat in sanctis. Unde enim in corpore nostro inest sensus singulis membris, sed non quantum in capite (ibi enim & visus est, & auditus, & olfactus, & gustus, & tactus, in cæteris vero solus est tactus) ita & in Christo habitat omnis plenitudo Divinitatis, quia ille est caput, in quo est omnis sensus; (1) in sanctis vero quasi solus tactus est, quibus spiritus datus est ad mensuram, cum de illius plenitudine acceperunt. Acceperunt autem de illius plenitudine, non secundum essentiam, sed secundum similitudinem: quia numquam illam eandem essentialiter, sed similem acceperunt gratiam. Puer ergo ille plenus sapientia, & gratia fuit ab ipsa conceptione. Unde Hieremias, cap. xxxi. 22. recte dicit: „Novum (2) faciet Dominus super terram: mulier circumdabit virum: quia in utero virginis perfectus vir exitit, non solum propter animam, & carnem, sed etiam propter sapientiam, & gratiam, qua plenus erat.

Auctoritatem ponit, quæ videtur obviare.

Hic autem sententiæ videtur obviare quod in Evangelio Lucæ, cap. 11. 52. legitur: „Jesus proficiebat sapientia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines.“ Si enim proficiebat sapientia, & gratia, non videtur à conceptione habuisse plenitudinem gratiæ sine mensura. Ad quod sane dici potest, ipsum, secundum hominem, tantam à conceptione accepisse sapientiæ, & gratiæ plenitudinem, ut Deus ei plenius conferre non potuerit; & tamen vere dicitur profecisse sapientiæ, & gratiæ, non quidem in se, sed in aliis, qui de ejus sapientia, & gratia proficiebant, dum eis sapientiæ, & gratiæ munera secundum processum ætatis magis & magis patefaciebat. Unde Gregorius (a) in quadam homil. ait: „Juxta hominis naturam proficiebat sapientia: non quod ipse sapientior ex tempore esset, quia à prima conceptionis hora spiritu sapientiæ plenus permanebat; sed eandem qua plenus erat sapientiam cæteris ex tempore paulatim demonstrabat. Juxta hominis naturam proficiebat ætate de infantia ad juventutem: juxta hominis naturam proficiebat gratia, non ipse quod non habebat per accessum temporis accipiendo, sed pandendo gratiæ donum quod habebat. Apud Deum, & homines proficiebat: quia, quantum proficiente, ætate patefaciebat hominibus dona gratiæ quæ sibi inerant, & sapientiæ, tantum eos ad laudem Dei excitabat, & sic Deo Patri ad laudem, & hominibus ad salutem proficiebat. In aliis ergo, non in se, proficiebat sapientia, & gratia. Unde in eodem Evangelio, Luc. 11. 40. puer ille plenus sapientia, & gratia perhibetur. Sic ergo dicitur profecisse sapientiæ, & gratiæ, ut aliquis rector ecclesiasticus dicitur proficere in cura sibi credita, dum per ejus industriam alii proficiunt.

Prædictis videtur adversari quod Ambrosius ait.

Alii tamen scriptum reperitur, quod secundum sensum hominis profecerit, sicut ætate hominis profecit. Ait enim Ambrosius (b) in Lib. III. de Spiritu Sancto sic. „Deus perfectionem naturæ assumpsit humanæ. Suscepit sensum hominis; sed non sensu carnis fuit inflatus. Sensu hominis animam dixit contur-

(1) Nicolai: in cæteris vero solus est tactus. (2) Vulgata creavit.

Ex Edit. P. Nicol. (a) Ut Glossa citat ibi; sed est potius Bedæ homilia super Luc. c. 11. ad illa verba: *Jesus proficiebat &c.* præter alia quæ in eundem sensum in Catena aurea S. Thomæ aliunde citantur. Editio autem Veneta an. 1593. notabat ad marginem. Alias Beda in Luc. hom. 11. (b) In Lib. de Incarnationis dominicæ Sacramento cap. vii. Hoc idem notatum fuerat ad marginem editionis Venetæ an. 1593.